

(9)

BAĞIMSIZ TÜRK DEVLETLERİNDE MİKRO FİNANSMAN Dr. Nurhodja AKBULAEV¹¹¹

ÖZET

Günümüzde mikrofinans kuruluşları yoksulluğu azaltma mücadelesinde finansal kaynakları geleneksel bankacılıktan farklı bir yöntemle yoksullara ulaştırarak sosyal sorumluluklarını gerçekleştirmektedirler. Sınırlı yerel fon kaynaklarının verimli yerlerde kullanılmasıyla yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olunacaktır. Bu amaç, mikro finans kuruluşlarının finansal fonksiyonlarını tam olarak yerine getirmesiyle gerçekleştirilebilir.

Bu çalışmada gelişmekte olan Türk Devletleri Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'da faaliyet gösteren mikrofinans kuruluşlarının türleri, müşterileri, kredi portföyü ve finansal kaynakları anlatılacak, ayrıca bu kuruluşların işlevleri ve sorunları üzerinde durulacaktır. Sonuç kısmında da araştırmada saptanan sorunlara yönelik çözüm önerileri "Grameen Modeli" ışığı altında yapılacaktır. Çalışmada yoksullukla mücadele için geliştirilen sisteme, finansal açıdan araştırma yapılarak katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Grameen, Mikrofinansman, Mikrokredi, Model, Yoksulluk.

(MICRO FINANCE PRACTICES IN INDEPENDENT TURKISH REPUBLICS) ABSTRACT

Almost all societies have some citizens living in poverty. Although the most severe poverty is in the developing world, there is evidence of poverty in every region. The fight against poverty is usually regarded as a social goal and many governments have some dedicated institutions or departments. Poverty itself is also likely to be a barrier for poverty reduction. In general, the government can directly help those in need. However another method in helping to fight poverty is to use microfinance approach. Microfinance tries to fight global poverty and bring opportunities to the world's poorest people. With tiny loans and financial services, it helps the poor, mostly women, start businesses and escape poverty. Also microfinance is not only financial aids for the poor but also its social improvements. As previous studies have implied sustainability and cost-effectiveness within the microfinance programme is important for the long-run poverty reduction in the Republics of Kazakhstan, Kyrgyzstan and Uzbekistan.

In this study focus on some solutions for Central Asia poverty problem such as microfinance approach. Also it examines the Republics of Kazakhstan, Kyrgyzstan and Uzbekistan conditions the aspect of poverty and microfinance practices.

¹¹¹ Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Türk Dünyası İşletme Fakültesi

Keywords: Grameen Bank, Microcredit, Microfinance, Models, Poverty.

GİRİŞ

Dünyanın gelişmekte olan ülkelerinde az gelirlilik ve fakirlik en büyük ve kısa bir zaman içerisinde aşılması gereken problemlerden olagelmektedir. Ülkede sorun olan az gelirliliğin ve fakirliğin aşılmasına yönelik dünyada mikrofinans ve mikro kredi kurumları teşkil ettirilmiştir. Mikrofinans ve mikro kredi organizasyonları gelişmekte olan ülkelerde az gelirlili ve fakir hane halklarının krediye ulaşmasını ve söz konusu kredi yardımıyla iş açarak kendilerine istihdam sağlayarak yaşam kalitesini artırmalarını amaç edinmişlerdir.

Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinden Kırgızistan, Kazakistan ve Özbekistan'da yeni yapılanan mikrofinans sektörü, hem finansal sektör açısından zayıflığı hem de düşük gelir seviyeleriyle mikrofinans sektörünün gelişmesi için ideal bir ortam oluşturmaktadır. Dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, yoksulluk sınırı ve altındaki ülkelerde de insanların büyük bir kısmı finansal hizmetlerden yararlanamamaktadırlar. Söz konusu yoksul insanlara finansal hizmet vermek amacıyla, anılan dört ülkede binden fazla mikrofinans kurumu faaliyet göstermektedir.

1. Mikrofinans Uygulamalarının Genel Esasları

Özellikle 1900'lerin ikinci yarısından sonra gerek ülkelerin gerekse Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ya da OECD gibi uluslar arası kuruluşların, gelişmekte olan ülkelerdeki yoksullukla mücadele ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amaçlarıyla makro düzeyde hazırladıkları stratejilerin geçen zaman zarfında anlamlı başarılar kaydedememesi, bir yandan söz konusu stratejilerin yeniden gözden geçirilmesi ile sonuçlanırken diğer yandan ülkelerin arzulanan amaçlara istikrarlı bir biçimde ulaşmalarını hedefleyen yeni yaklaşımların doğuşuna zemin hazırlamıştır.

Mikrofinans, belirli bir düzeyin altında gelire sahip bireylere yapılacak yardım ve bağışlar yerine, bankalar, sivil toplum kuruluşları, kredi kooperatifleri ve diğer resmi mali sistem öğeleri aracılığı ile onların ihtiyaçlarını karşılayacak, onları üretime sevk edecek düşük meblağlardaki kredilerin kullanılması, böylelikle bir yandan bu bireylerin mevcut refah seviyelerinin artırılması, diğer yandan ise dolaylı olacak çok küçük değerlerin de üretim sürecinde kullanılması ile kişi başına milli gelirin ve büyüme oranının yükseltilmesi amaçlarına hizmet eden ekonomik bir sistemi ifade etmektedir¹¹².

Diğer bir ifadeyle, bir ülkede üretim sürecinde yer almayan ve mevcut koşullarda hiçbir finansal kuruluştan istifade edemeyecek durumda olan en fakir grubun geniş bir yelpazede çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşlarınca sunulan finansal olanaklardan yasal olarak yararlandırılmaları esasına dayanan mikrofinans sistemi, bir yandan söz konusu bireylerin ekonomik anlamda bağımlı konumlarından kurtulup onları üretken hale getirerek düzenli bir gelir sahibi olmalarını teşvik etmekte, diğer yandan üretim sürecine katılan yeni işgücü sayesinde mevcut üretim kapasitesini ve

¹¹² R.P, CHRISET, T.R. LYMAN. Richard RESENBERG, Microfinance Consensus Guidelines: Guiding Principles on Regulation and Supervision of Microfinance, CGAP, 2003, s5.

dolayısıyla çıktı seviyesini arttırarak büyüme ve kalkınma gibi diğer makro ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesine de yardımcı olmaktadır.

Mikrofinans yoluyla yoksullukla mücadele hareketi, 1970’li yılların ortalarında Çitagong Üniversitesi ekonomi Profesörü Muhammed Yunus tarafından başlatılmıştır. Yoksulluğun çok yoğun olarak yaşandığı Bangladeş’te, halkın karşı karşıya olduğu açlık ve bu durum karşısında yaşadığı çaresizlik, Prof.Dr. Yunus’u ekonomik teorilerin öngördüğü modellerin ötesinde farklı çözüm arayışlarına yöneltmiştir. Yunus tarafından o yıllarda ortaya atılan çözüm önerileri, günümüzde Grameen tipi finansman modelinin temelini teşkil etmiştir. İhtiyaç sahibi 42 kişiye verilen toplam 27 Dolar tutarındaki kredi ile başlatılan proje, günümüzde dünyanın birçok ülkesinde uygulanmakta olan dev bir finansman modeline dönüşmüştür¹¹³.

Mikrofinans uygulaması, benzer nitelikteki diğer programların doğması ve 1983 yılında Grameen Bank’ın kurulması ile yeni bir kimlik kazanmış ve literatürde yeni bir yer edinmiştir. Mikrofinans uygulaması, kredi verme esasları bakımından geleneksel bankacılık sisteminden önemli ölçüde farklılaşır. Geleneksel bankacılıkta; tapu, teminat ve kefalet gibi maddi güvenceler kredi alabilmenin temel şartlarını oluştururken, mikrofinans uygulamasında söz konusu belgeler istenmez, zira bu uygulamada kişiye güven esastır. Klasik bankacılıkta kredi talep edenlerin sahip oldukları teminat miktarı arttıkça, elde edecekleri kredi miktarı da o ölçüde fazlalaşır. Mikrofinans sisteminde ise, bireyler ne kadar aza sahipse kredi almadaki şansları ve öncelikleri o ölçüde artar¹¹⁴.

Mikrofinans uygulamasındaki temel hareket noktası, kredinin bir insan hakkı olduğudur. Mikrofinans modeli grup esasına dayalı bir uygulamayı içerir. Birbirini tanıyan ve krediye gereksinim duyan bireyler bir araya gelerek grup oluşumunu sağlar. Grameen tipi mikrofinans uygulamalarında grubu oluşturan birey sayısı beş olmakla birlikte, dünya genelindeki diğer uygulamalarda bu sayı toplumsal ve kültürel yapıya bağlı olarak değişebilmektedir. Söz konusu modelde kredi verme işlemi son derece basitleştirilmiştir. Kredi alan kişinin teminat gösterme gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu sistemde en büyük teminat grup üyeliği ve borcunu geri ödemeyen kişiye karşı oluşturulacak grup baskısıdır.

Mikrofinans uygulamasında, küçük miktarlardaki kredilerle yoksul kişilerin kendi gelir getirici faaliyetlerini oluşturmaları ve sürdürmeleri, böylelikle iktisadi hayatta üretim sürecine katılmaları hedeflenmiştir. Projenin temel mantığı, yoksul kişilerin ekonomik açıdan kendi hayatlarının devamını sağlayabilecek yeteneğe ve potansiyele sahip oldukları, ancak iş kurmak için yeterli sermayeye ulaşma imkânlarının olmadığı şeklinde açıklanabilir. Grameen tipi mikrofinans uygulamasında hedef kitle, yüksek işlem maliyetleri ve risk faktöründen doğan nedenlerle geleneksel finansal sistemin dışında bırakılan kişi ve gruplardır. Ancak bunun da ötesinde, bu modelde hedef kitle daha da daraltılarak çok istisnai durumlar dışında yalnızca kadınlara yönelik bir uygulama esas alınmıştır. Özellikle geleneksel toplumlarda kadınların toplumsal hayatta pek az söz sahibi olmaları, buna karşın ailelerini geçindirmede sergiledikleri güçlü ve güvenilir yapı, cinsiyet alanında ortaya

¹¹³ M. YUNUS, Yoksulluğun Bulunmadığı Bir Dünyaya Doğru, (Çev.Gülden Sen), Doğan Kitapçılık, 2003, s.15-20.

¹¹⁴KORKMAZ, E., BALOĞLU, B., SÜMER, K., OKTAYER, N., ÇAK, M., Mikrokredi Modeli Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması: İstanbul Örneği, İTO Yayınları, No. 2004-32, s.51-61

çıkan bu pozitif ayrımcılığın temel nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar, ailelerinin ekonomik durumunu iyileştirebilmek amacıyla kendilerine sunulan fırsatları daha kolay ve samimi bir biçimde yakalamakta ve kendilerine duyulan güveni sarsmamak amacıyla, ellerine geçen bu fırsatı en iyi şekilde değerlendirmektedirler¹¹⁵.

Mikrofinans sisteminin toplumdaki yoksul kesimi ve özellikle kadınların ekonomik girişimlerini desteklemesi, bu zamana kadar mevcut olan fakat ekonomik olarak göz ardı edilen bir değerini ekonomiye kazandırılmasını sağlamaktadır. Bu alandaki birçok çalışma göstermiştir ki, kadınların aile gelirine katkıları, o hane halkının yoksulluktan kurtulması için önemli bir destek oluşturmaktadır. Nitekim mikrofinans literatüründe kadınların kendileri için iş imkânları oluşturmalarının teşvik edilmesinin sadece o ülkedeki GSMH'na katkıda bulunmayacağı, aynı zamanda istihdam olanakları artışını da destekleyeceği savunulmaktadır¹¹⁶.

Dünya uygulamalarına bakıldığında, mikrofinans modelinin gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan birçok ülkede 30 yılı aşkın bir süredir başarıyla uygulandığı görülmektedir. Bu alanda yapılan birçok araştırma; mikrokredinin yoksul hane halklarının gelirlerine ciddi katkıda bulunduğunu, menkul ve gayrimenkuller edinmelerine yardımcı olduğunu ve bu bireylerin zaman zaman meydana gelen olağanüstü negatif gelişmelerden (doğal afetler, iktisadi krizler v.s.) daha az etkilenmelerine sebep olduğunu ortaya koymuştur. 1983 yılında Grameen Bank'ın kurulmasıyla kurumsal bir kimlik kazanan mikrofinans uygulaması, geçen zaman içinde, sistemi daha etkin hale getirme yolunda bir takım dönüşümler yaşamış ve bazı yenilikleri bünyesine katmıştır. Buna örnek olarak mikro sigorta uygulaması söylenebilir.

2. Bağımsız Türk Cumhuriyetlerindeki Mikrofinans Kurumlarının Yapısındaki Son Durum

Yoksul ve az gelirli kesime finansal hizmet sunan kurumların hukuki yapılarının ve müşteri kesiminin detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir. Nitekim, mikrofinansman programı kapsamında faaliyet gösteren kurumların sosyal sorumluluğunun çok önemli olduğu unutulmamalıdır.

Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde mikrofinans hizmeti sağlayan kurumların ülkeye göre dağılımlarına bakıldığında Kazakistan ve Kırgızistan'ın açık arayla önde oldukları görülmektedir. Diğer yandan Özbekistan'da kurum sayısı çok az iken, kurum başına ortalama müşteri sayısı açısından ise açık ara öndedir. Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde mikrofinansman sağlayan kurumların sayısal bakımından Mikrofinans Kurumları ve Kredi Kurumlarıdır önde iken, Kurum Başına Ortalama Müşteri açısından ise Özel Bankalar en önde gelenidir. Bu ülkelerde Mikrofinans Kurumlarının ulaştığı yoksul oranı ile Kırgızistan %8.29 ile en yüksek paya sahiptir. Kazakistan %3,76 ve Özbekistan %0,83 ile takip etmektedir. Özbekistan'da kredi müşterilerinin büyük bir kısmı orta ölçekli girişimcilerden oluşmasıdır.

¹¹⁵ S. HASHEMI, L. MORSHED, "Grameen Bank: A Case Study", Beyond Micro-Credit, New Economic Foundation, London, 2002, s.217.

¹¹⁶ L. STEVENSON, "Women and Economic Development: a Focus an Entrepreneurship" Journal of Development Planning, no.18, 1998, s. 121

2.1. Kazakistan'da Mikrofinans Kurumları

Kazakistan Cumhuriyetinde 1 Ocak 2011 tarihine kadar 1780 Mikrofinans Kurumu (MFK) kaydı yapılmış olup, bunlardan 1173'ü faaliyet göstermektedir. Kazakistan'da az gelirli, yoksul ve küçük işletmelere yönelik küçük miktarlardaki finansman ihtiyaçlarını karşılayan kurumların içinde en yüksek paya mikrokredi kurumları sahip olup, 2010 yılındaki verilere göre kurum sayısı 649'dur. Ancak, kurum ve müşteri sayısı çok olmasına rağmen kredi birlikleri (kooperatifleri) kredi portföyü ile yaklaşık 9,8 milyon dolar ile en yüksek tutara sahiptir. Kredi birlikleri daha ziyade köy yerlerinde tarıma yönelik hizmet sunmaktadırlar. Mikrokredi kurumları ise ticaret işleri ile meşgul olan birey ve işletmelere hizmet sunmaktadırlar. 2010 verilerinde mikrofinans sistemi içerisinde mevduat yatırımları ya da tasarruf verileri bulunmamaktadır. Tablo 1'de de görüldüğü gibi mikrofinansman hizmeti sunan toplam 831 kurum olup, toplam kredi portföyü 1.323.312.152 ABD dolarıdır.

Tablo 1. Kazakistan'da Mikrofinansman Hizmeti Sağlayan Kurumlar 2010

Kurum Türü	Statusü	Kurum Sayısı	Aktif Müşteri Sayısı	Kredi (Borç) Portföyü ABD Doları	Ortalama Kredi Bakiyesi ABD Doları
Kredi Ortaklıkları	Kredi Birlikleri	181	3.377	976.713.486	289.265
Devlet Destekli Kalkınma Organizasyonu	Devlet Fonu	1	18.899	43.140.384	2.283
Mikrokredi Kurumları	Banka Dışı	649	94.920	303.458.282	3.197
Toplam		831	117.195	1.323.312.152	11.291,54

Kaynak: MIX ve CGAP, Mart 2011:44

2.2. Kırgızistan'da Mikrofinansman Faaliyetleri

Kırgızistan, Mikrofinans konusunda Türk Devletleri içerisinde MFK'larına yönelik geliştirilen ve kabul edilen kanunlar hım de uygulamaları açısından en uzmanlaşmış olanı olarak kabul edilmektedir. Tablo 1'ye bakıldığında Kırgızistan'da küçük miktarlarda kredi sağlayan kurumların müşteri ve kredi portföyüne göre ilk sırada mikrokredi kurumları, ikinci olarak da mikrofinans hizmeti sunan ticari bankalar gelmektedir. Bu kurumları kredi portföyelerine göre kredi birlikleri ve mikrokredi ajansları takip etmektedir. Tablo 2'de ülkede mikrofinansman hizmeti sunan kurumların türü, hukuki yapıları, müşteri sayısı ve kredi portföyü sunulmaktadır. Söz konusu tabloda da görüldüğü gibi ülkede toplam 302.191.254\$'lık kredi portföyü ile 601 kurum tarafından 362.528 müşteriye hizmet sunulmaktadır.

Tablo 2. Kırgızistan'da Mikrofinans Kurumları 2010

Kurum Türü	Statüsü	Kurum Sayısı	Aktif Müşteri Sayısı	Kredi (Borç) Portföyü ABD Doları	Ortalama Kredi Bakiyesi ABD Doları
Kredi Birlikleri	Kredi Birliği	238	18.274	21.758.375	1.191
Mikrofinans Hizmeti Sunan Ticari Bankalar	Banka	3	6.458	44.496.152	6.890
Mikrokredi Ajansı	Banka Dışı	129	13.677	8.628.093	631
Mikrokredi Kurumları	Banka Dışı	226	165.705	101.418.952	612
Mikrofinans Kurumları	Banka Dışı	4	127.009	69.956.507	551
Uzmanlaşmış Mikrofinans Bankası	Banka	1	31.405	55.933.175	1.781
Toplam		601	362.528	302.191.254	834

Kaynak: Kaynak: MIX ve CGAP, Mart 2011:44

Bunların yanında ülkede mikrofinansman kurumlarının 22.547 mevduat sahibi mevcut olup, toplam 7.719.328 \$'dan oluşmaktadır. Mevduatların 781.003\$'lık kısmına kredi birlikleri, 6.938.325\$'lık mikrofinans hizmeti sunan ticari bankalar sahiptir. Görüldüğü gibi mevduat hesapları sadece iki kurumda mevcut olup, en yüksek paya da 3 adet ticari bankalar sahiptir. Ancak, söz konusu mevduat tutarının büyüklüğü az gelirli ve yoksul kesim mevduatları olup olmadığını tam olarak tespit edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te bazı Mikrofinans Kurumlarının 2011 yılı sonu itibariyle elde ettikleri karı büyük Ticari Banka karlarını geçmiştir. Söz konusu karlılığı yüksek olan Mikrofinans Kurumlarının başında Mikro Kredi Kurumu "Mol Bulak Finans", AO Mikrofinansman Kuruluşu «Kompanyon Finasal Grubu» ve AO «FİNKA» gelmektedir.

Dünya uygulamalarında mikrofinansman hizmeti sağlayan kurumların geçmemesi gereken karlılık oranı mevcuttur. Uluslararası Banka'nın verilerine göre büyük Mikrofinans Kurumunun karlılığı %2,5'tir. Bu karlılık hesaplanırken enflasyon ayarlamaları ve hibeler (karşılıksız destekler) düşülmektedir. Mikrofinansmanın sosyal fonksiyonu iktisadi fonksiyonundan üstün olarak kabul edilmektedir. Mikrofinansman varlıklı (zengin) olmayanlara işlerini sıfırdan kurmalarına destekten ibaret olup, kredilendirme şartlarının açıklığı maksimum düzeyde olması gerekmektedir.

Kırgızistan'da mikro bankaların karlılık oranı %20'yi geçmektedir. Bu mikrofinansman hizmeti sunucularının yüksek karlılığı faiz oranlarının çok yüksek olmasından ve müşteri haklarının korunmasının olmamasından kaynaklanmaktadır. Ülkede uzun yıllardır bu alanda hizmet gösteren mikrofinans kurumlarından biri olan

FİNKA'nın genel müdürü Mahmud Saidahmatov'a göre ülkedeki faaliyetlerini sürdüren 400 Mikrofinansman kurumdan sadece 34'ü sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedir .

2.3. Özbekistan'da Mikrofinansman Hizmetleri

Bağımsız Türk Cumhuriyetleri içerisinde en yüksek nüfusa (29.341.200), doğal kaynaklara ve verimli topraklara sahip olmasına rağmen Özbekistan da Mikrofinans hizmeti veren kurum sayısı oldukça düşük olup, sadece 138 kurumdan oluşmaktadır. Ancak, müşteri sayısının ve kredi portföyünün kurum sayısına göre yüksek olması, alınan kredilerin daha ziyade orta ölçekli tarım ve çiftlikler için kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca mikrofinans kurumları tarafından leasing hizmetleri de verilmektedir. Mikrofinans hizmetinden faydalanan aktif müşteri sayısı da 112.068 kişiden oluşmaktadır. Ancak, 2006 yılında mikrofinans kurumu sayısı 32 iken 2010 yılına gelince 138'e çıkmış olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Ülkede az gelirlilere ve küçük işletmelerin kredi ihtiyaçlarını karşılayan kurum sayısında 2006'ya göre 4 kat artmasına rağmen aktif müşteri sayısında aynı oranda artış olmadığı, yani sadece %16,5 oranında artış olmuştur.

Tablo 3. Özbekistan'da Mikrofinans Hizmeti Sunan Kurumlar

Kurum Türü	Statüsü	Kurum Sayısı	Aktif Müşteri Sayısı	Kredi (Borç) Portföyü ABD Doları	Ortalama Kredi Bakiyesi ABD Doları
Kredi Birlikleri	Kredi Birliği	103	52.965	121.792.000	2.299
Mikrofinans Hizmeti Sunan Ticari Bankalar	Banka	2	7.478	37.409.306	5.003
Mikrokredi Kurumları	Banka Dışı	32	9.574	3.853.000	402
Uzmanlaşmış Mikrofinans Bankası	Banka	1	42.051	63.753.095	1.516
Toplam		138	112.068	226.807.401	2.024

Kaynak: Kaynak: MIX ve CGAP, Mart 2011:s45

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ülkede faaliyet gösteren mikrofinansman kurumları, aktif müşteri sayısı ve kredi portföyüne göre ilk sırada kredi birlikleri gelmektedir. Uzmanlaşmış mikrofinans bankası bir adet olmasına rağmen kredi potansiyeli ve müşteri kitlesi ile ikinci sırada yer almakta olup, bunları mikrokredi kurumları ve ticari bankalar takip etmektedir.

4. Hukuki Düzen

Kırgızistan'da 1999 yılında "Kredi Birlikleri", 2005'te "Kırgızistan Mikrofinans Kurumları ile ilgili" kanun tasarıları hazırlanmış ve kabul edilmiştir.

Kazakistan'da ise 2003 yılında "Mikrokredi Kurumları" ile ilgili kanun, Özbekistan'da da 2006 yılında mikrofinansman faaliyetleri sağlayacak kurumlara yönelik kanunlar kabul edilmiştir.

Bu kanunların temel amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Mikrofinansman hizmeti sunan kurum sayısını arttırmak;
- Piyasada ihtiyaç duyulan kredi ürünlerini doyum noktasına ulaştırmak;
- Bankalardan finansman ihtiyaçlarını karşılamayan kesimin finansal ihtiyaçlarını karşılayacak ve ulaşımlarını kolaylaştıracak ortam oluşturmaktır.

Mikrofinans organizasyonları 2006 yılında Özbekistan hariç hukuki açıdan sektörün gelişmesini engelleyecek büyük bir sorunla karşılaşmamışlardır. Kazakistan'da azami kredi miktarı arttırılarak aylık 8.200 ABD doları olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Bu sebeple ülkedeki mikrofinans kurumları orta ve küçük ölçekli işletmelere daha fazla kredi vererek kredi portföylerini arttırma imkânı bulmuşlardır. Mikrofinans sektörü ülkede gelişen finans sektörü ile iç içe olmaya başlamıştır. Ayrıca Kazakistan da Mikrofinans Kurumlarının mecburi lisanlaşma ve denetiminin kaldırılmasıyla Ticari Bankalar da yasaya uygun bir şekilde şubelerini mikrokredi kurumları olarak yeniden yapılandırmışlardır. Söz konusu yapılanmadaki temel amaç verilecek kredi maliyetlerini indirmektir.

Özbekistan'da mevcut yasalar ve sürekli engel oluşturacak şekilde değişen kanunlar mikrofinans sektörünün gelişimini zorlaştırmaktadır. Ülkedeki siyasi durumlardan dolayı kredi portföyünün yarısına sahip olan yabancı mikrofinans kurumlarının çoğu 2006 yılında kapatılmıştır. Yerel kurumlar da kaydını yeni şartlarla gerçekleştirene kadar faaliyetlerine 8 ay süreliğine ara vererek 2007 bahar mevsiminde yeniden kredi vermeye başlamışlardır.

SONUÇ

Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinin ekonomisinde önemli yer tutmaya başlayan mikrofinans kurumları görüldüğü gibi önemli bir gelişme göstererek, sektör halini almış bulunmaktadır. Mikrofinans hizmeti sunarak yoksulluğu azaltma çabasında olan kurumların küçük hem de kar amaçlı mikro girişimlerin de çoğaldığı gözden kaçmamaktadır. Bunun delili de kurumların kapsadığı yoksul kesimi yüzdesinin düşük olduğudur. Ancak, bu organizasyonların hedef kitlesi olan işsizlerin ve yoksul hane halklarının krediden yararlanabilmeleri hem de kurumların bu sosyal amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için bazı sorunların aşılması gerekmektedir. Söz konusu sorunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

- Faiz oranının yüksekliği;
- Halkın ülkedeki finans sektörüne olan güvensizliği;
- Ülke ekonomisine göre asgari ve azami kredi tutarlarındaki dengesizlik;
- Hizmet eksikliği.

Yukarıda sayılan sorunları aşılabilmesi için aşağıdaki uygulamalar yapılabilir:

- Verilmesi gereken kredi tutarı en az müşterinin günde kazanabileceği ve bu kazancından günlük faiz borcu hem de günlük ihtiyacını karşılayabilecek seviyede olmalıdır;

- İnsanlar birbirleriyle müşterisi olduğu mikrofinans kurumları aracılığıyla şehirler ve ülkeler arası para transferi yapabilmelidirler;

- Mikrofinans Kurumları tarafından müşterilerine mevduat hesabı açılmasının yanı sıra emeklilik, sağlık ve mal kaybı risklerinden koruyacak mikrosigorta hizmetleri de verilmelidir;

- Kredi müşterilerine kısa süreli kurslar verilerek mikrofinans kurumları hakkında bilgi verilmelidir;

- Grup oluşturulduğunda Bangladeş Gramen Bank uygulamasında olduğu gibi grup başkanları arasında belli bir dönemlerde toplantılar yapılarak geleceğe yönelik yenilikler ve amaçları belirlenmelidir;

- Kurumlar amacının yoksulluğu azaltma yönünde olduğunu ispat ederek halkın güvenini kazanmalıdır;

- En önemlilerinden biri de mikrofinans kurumları başarılarını analiz ederken kredi geri dönüşüm oranına göre değil müşterilerinin hayatında olumlu gelişmeler olup olmadığına önem vermelidirler.

KAYNAKÇA

G. Abdukadirova “Obzor rınka mikrikreditovaniya v Kırgızskoy Respublike Bankovskiy vestnik, sayı 6: yıl 2002 Bışkek.

KORKMAZ, E., BALOĞLU, B., SÜMER, K., OKTAYER, N., ÇAK, M., Mikrokredi Modeli Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması: İstanbul Örneği, İTO Yayınları, No. 2004-32.

L. STEVENSON, “Women and Economic Development: a Focus an Entrepreneurship” Journal of Development Planning, no.18, 1998.

M. YUNUS, Yoksulluğun Bulunmadığı Bir Dünyaya Doğru, (Çev.Gülden Sen), Doğan Kitapçılık, 2003.

Международный семинар по охвату финансовыми услугами Центральной Азии, Закавказья и Южной Азии Урумчи, КНР 12-14 июля 2011 г.

Microfinance Information Exchange, Inc. ve CGAP “Восточная Европа и Центральная Азия: Анализ и сравнительные показатели микрофинансирования – 2010” Март 2011

“Natsionalniy Otchet” çeloveçeskoe razvitie v gornih rayonah Kırgızskoy Respubliki, 2002 Bışkek

R.P, CHRISSET, T.R. LYMAN. Richard RESENBERG, Microfinance Consensus Guidlines: Guiding Principles on Regulation and Supervision of Microfinance, CGAP, 2003.

S. HASHEMI, L. MORSHED, “Grameen Bank: A Case Study”, Beyond Micro-Credit, New Economic Foundation, London, 2002.